

Rakım Efendi, Mustafa

170125

Hattat Mustafa Râkım Türbesi

Buradan sola sapınca celi sülüste mutlak hükmünü yürütmüş Mustafa Râkım'ın türbesi ve medresesi görülür. Türbede Silkezenbaşı Hacı Mehmed Haşim Efendi de medfundur. (Atikali Mahallesi, 1362 ada, 6 parsel)

Eski Ali Paşa Camii'nin avlusu cihetinde, âdeta bu cami'nin müstemilatı gibi duran bu yapıdaki türbe, tesir eden nefis hatlarıyla gelenleri karşılar.

Revnakoğlu bu hattat için (38:92): "Râkım'ın yükselmesinde Sultan Mahmud'un büyük dahil olmuştur, Kanunî-Sinan gibi. Teftâzâniyyü'-zamân olsan neye yarar, elinden tutan olmazsa! Vefatında medresedeki bütün yazılarını Sultan Mahmud kilitletmiştir. Sandıklar dotusu muhafaza edilen bu yazılar arasında yalnız yüzden fazla oklu besmele-i şerife çıkmıştı" demiş,

Devrin gazetelerinde (38:138) "Karagümrük çevresinde metfun bulunan Türk büyüklelerinden meşhur Hattat Mustafa Rakım Efendi'nin 127. ölüm yılına rastlayan bu akşam saat 20.30'da Demokrat Parti Karagümrük bucağı lokalinde bir toplantı yapılacaktır. Muharrir arkadaşımız Cemaleddin Server burada büyük sanatkârın hayatı, eserleri, sanat şahsiyeti, Türk yazısındaki tesirleri hakkında bir konferans verecek ve üstüdan yazılardan örnekler gösterilecektir. Giriş serbesttir" diyordu. Onun Mustafa Râkım üzerine 23 Mart 1953'te yaptığı konferansın metni dosyalarında (38:73-77):

Râkım, H. 12. ve 13. asrın içinde yani Sultan II. Mahmud'dan bu tarafa sülüste, talikte, bilhassa celi yazının ibda ve terkip tarihinde zamanının yegâne üstadı ve harikası olan Râkım'ı yanı başında Mahmud Celâleddin gibi büyük bir sanatkâr da bulunduğu hâlde iki manasıyla almamak, onun kudret ve azametini hayran ve âşık olmamak mümkün değildir. Türk mimarlığında Sinan ne ise ve ne yapmışsa Râkım daha üstününü yapmıştır. İnanın, Râkım'ın yazılarını anlatmak, güzeli ve güzelliği tarif etmek kadar güç iştir.

Onun sanatı ve kudreti hakkında ilk yazıyı yazanlardan eski terbiyeci (İsmail Hakkı) Baltacıoğlu ki kendisi de icazetli bir hattattır, teşhislerinde tamamı isabet değilse bile isabete yakın bir münasebet mevcuttur. "İslâm Yazılarının Tarihçesi" ismiyle 1910'da Tedrisât-ı İbtidâiyye Mecmuası'nda sonra da 1927'de İlahiyat Fakültesi Mecmuası'nda yayımladığı çok kıymetli bir tahlil ve tetkik yazısında Râkım için şöyle diyor:

"Mustafa Râkım büsbütün başkadır. Bu sanatkârın bütün aradığı güzellik, hayat ve hareket güzellikleridir. Râkım'ın şekilleri câmid değil, canlıdır. Şekillerindeki güzellikler, vücutların, başların, kaşların, gözlerin, vaziyetlerin güzelliğidir. Râkım'ın yazılarındaki münhaniler insan vücudunun pek bedii

01 Haziran 2022

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

münhanilerini hatırlatan mahiyette münhanilerdir. Yazılarındaki ahenkler beşeri ahenklerdir. Râkım canlı, vakarlı, iradeli mahlûkların bir mecmuasıdır. Harflerine harekete müheyyâ yani gayet hayati bir ifade kazandırmıştır. Râkım'ın yazıları karşısında bulunursanız harflerde zevî'l-hayât gibi çerçevden fırlamak istidadını görürsünüz; hayatta, harekette, evzada tecelli eden güzelliklerin, ulvî tesirlerin meftunu olursunuz. Her hâlde bu yazılar şiddetli bir nüfuz ile sizi teshir edecektir.

Râkım'ın yazılarını anlatmak yolunda yalnız şu kadar söyleyeyim ki bir Michelangelo heykeltraşlıkta ne yapmışsa daha ziyadesini Râkım yapmıştır. Hiçbir sanatın tarihi, Râkım gibi eski itiyatlardan silkinerek muhiti parçalayan ve bütün nazariyatıyla, kavâid-i mahsûsasıyla o kadar yeni, o kadar müstesna bir âlem vücuda getiren sanatkâr kaydetmemiştir. Sanâyi'-i nefisenin hiçbir şubesi yoktur ki insan vücudu gibi güzellikleri, incelikleri, tenasüpleri yazı gibi sade çizgiler üzerinde temsilde, tertipte, teşkilde Râkım üslûbu kadar muvaffak olsun. Denilebilir ki Râkım sanâyi'-i nefisenin en büyük şahuslarından biridir."

Muhterem Baltacıoğlu bundan sonra Râkım'ın değerli arkadaşı Mahmud Celâleddin'e geçerek "Celâleddin'in muakipları parmakla sayılabilecek kadar azdır" diyor ki doğrudur.

Mustafa Râkım mektebi beri taraftan son derece kuvvetlendiği hâlde Mahmud Celâleddin tarzının mümessilleri hakikaten gitgide azalmıştır. Hâlbuki celide Râkım'ın tavrını iltizam ve istif denilen insicâm-ı hutûta infirâd etmiş bulunan meşhur Hattat Vahdeti'den başka (Vahdeti'nin asıl adı Mehmed Şevket'tir, 22 Muharrem 1288'de rihlet eyledi, Eyüp'te cedit bulunan Ebussuut Efendi'nin yanında medfundur), Neyzen Emin Dede (ö.1945), Şeyh Abdülaziz er-Rifâî (ö.1934) gibi büyük üstatlar yetişmiştir, bilhassa Aziz Efendi gibi hakikaten kudretli bir sanatkârın iftihara şayan pek çok eserler vermiş olduklarını görüyoruz.

Hırka-i şerif hatibi merhum Ömer Vasfi Efendi (Mimar Ayas Câmî'-i şerifinin cümle kapısındaki enfes kitabe onundur), bir gün Sami Efendi'ye demiş ki:

-Çukurcuma'da bir adam varmış. Râkım, Nusretiye'deki yazıları silsin, ben boğaz tokluğuna yazarım!

-Üstadım, sen ne dersin?

Sami Efendi fena hâlde kızarak:

-Kazasker Efendi derler bir zat vardır, bilir misin? Bu adam dünyada ne yaptıysa daima temeyyüz etmiş, fâikü'l-akrân olmuştur. Yazıda reisü'l-hattâtın, musikide bestekâr, hünkâr imamı, ilimde mefharü'l-ulemâ, devlet hizmetinde kazasker... İşte böyle bir zat dermiş ki: